



Dit document bevat het 'Woord vooraf' en het tweede deel van de inleiding van *De Dordtse Leerregels, vertaald in gewoon Nederlands*, uitgeverij De Vuurbaak, 1983. ISBN 9060155874.

## Woord vooraf

In de zeventiger jaren werd in de Gereformeerde Kerken een discussie gevoerd over het vertalen van de belijdenisgeschriften. Dit bracht ons, facgroep taalwetenschappen van de Gereformeerde Studentenvereniging te Groningen, ertoe ons te verdiepen in de (ver)taalkundige uitgangspunten van verschillende vertaalmethoden.

Na deze theoretische bezinning besloten we de kennis, die we opgedaan hadden, te gebruiken voor praktisch vertaalwerk. Vanaf september 1978 tot april 1981 zijn we bezig geweest met het vertalen van de Dordtse Leerregels. Dit boekje biedt het resultaat van ons werk.

We willen iedereen bedanken die ons bij ons werk van waardevolle aanwijzingen en opmerkingen heeft voorzien: prof. dr. L. Doekes (bij dogmatische knelpunten), prof. dr. D. Holwerda (bij de bijbelteksten uit het Nieuwe Testament), drs. Ph. Roorda (bij de bijbelteksten uit het Oude Testament), drs. J. Wiegel, dr. L. Wierenga en drs. J. Kaldewaij. Uiteraard blijft de tekst helemaal voor onze verantwoordelijkheid.

We hopen, dat onze vertaling ertoe zal bijdragen dat de Dordtse Leerregels beter begrepen en meer gebruikt worden. Ook hopen we met onze vertaling een constructieve bijdrage te leveren aan de discussie over het vertalen van teksten die binnen onze kerken in ere worden gehouden.

Groningen, november 1983

Freerk Jan Berghuis  
Jaap Jonker  
George Nieboer  
Rein Tromp  
Pieter G. B. de Vries  
Zwanetta de Vries-Por  
Otto B. Wiersma  
Simone Wiersma-Wieringa

## Toelichting bij de vertaling

Zoals gezegd willen we onze manier van vertalen met een voorbeeld toelichten: onze vertaling van artikel 5 van hoofdstuk 1 van de Leerregels. De tekst die we vertaald hebben is de oorspronkelijke tekst, zoals die door de Synode van Dordrecht is vastgesteld.<sup>1</sup> De bijbelteksten zijn vertaald uit het Hebreeuws of het Grieks.

De oorspronkelijke tekst van artikel 5 luidt als volgt:

De oorsake ofte schult van dat ongelooove, gelijk oock van alle ander sonden, en is geensins in Godt, maer in den Mensche. Maer het geloove in Jesum Christum, ende de saligheydt door Hem is een ghenadighe gave Gods; ghelijck gheschreven is: *Uut ghenade zijt ghy salich gheworden, door het geloove, ende dat niet uyt u, het is Gods gave (Ef. 2:8). Item: Het is u gegeven in Christum te gelooven (cf. Fil. 1:29).*

Artikel 5 van hoofdstuk 1 moet allereerst gezien worden als onderdeel van een betoog. In de voorgaande vier artikelen is uiteengezet dat alle mensen de eeuwige dood verdienen hebben en dat het zuiver en alleen aan God te danken is, dat er redding mogelijk is. De manier waarop mensen gered worden, is dat ze gaan geloven wat God in de Bijbel zegt. Wie dat niet gelooft, kan niet gered worden. Artikel 5 stelt vervolgens heel duidelijk, dat God er niet de schuld van kan krijgen, dat mensen niet gered worden; die schuld ligt bij die mensen zelf.

In het vervolg wordt duidelijk gemaakt, *hoe* God te werk gaat. Hij wil sommige mensen wel redden; anderen wil hij niet redden. De tekst gebruikt hiervoor de termen ‘verkiezinghe’ en ‘verwerpinghe’. Kort samengevat: het doel van artikel 5 is duidelijk te stellen, dat het ongeoorloofd is God te beschuldigen van onrechtvaardigheid, omdat Hij de een wel redt en de ander niet.

De betekenis van dit vijfde artikel in het geheel van hoofdstuk 1 is nu duidelijk; nu kunnen we bekijken, hoe het artikel zelf is opgebouwd. Zoals veel andere artikelen van de Dordtse Leerregels kan het in drie delen verdeeld worden. In *deel 1* staat dat de mens schuldig is en aan God niets verweten kan worden. In *deel 2* staat, dat God sommige mensen juist redt en het geloof geeft. In *deel 3* wordt verwezen naar twee bijbelplaatsen die het voorgaande overtuigend ondersteunen. Deel 1 en 2 staan tegenover elkaar, wat uitgedrukt wordt door het woordje ‘Maer’: de mens is schuldig, maar God redt.

Deze indeling in drie delen is ook voor ons duidelijk; we kunnen dus in de vertaling dezelfde driedeling aanhouden.

Nu we de plaats in het betoog en de indeling van het

artikel hebben vastgesteld, kunnen we gaan vertalen. Dat wil zeggen: we gaan de betekenis, de inhoud van wat er in de hierboven afgedrukte tekst staat, weergeven in onze eigen taal. We gaan dus niet voor elk woord uit de zeventiende eeuw een woord uit de twintigste in de plaats zetten. De *inhoud* van het artikel proberen we weer te geven in hedendaags Nederlands. De eisen van dat hedendaagse Nederlands bepalen, welke woorden en welke zinnen we gebruiken om weer te geven wat in artikel 5 van de Dordtse Leerregels staat. Deel 1 van artikel 5 bestaat uit één zin. Het is gebruikelijk in hedendaags Nederlands om het belangrijkste van een mededeling vooraan in de zin te zetten. We beginnen onze vertaling van artikel 5 dus met: ‘Niet God is er de schuld van ...’.

Het lijkt alsof deze zin minder inhoud heeft dan de oorspronkelijke. Immers, ‘oorsake ofte schult’ is weergegeven met het woord ‘schuld’ alleen. Toch is er van de inhoud niets afgegaan. Eén van de kenmerken van het Nederlands in de zeventiende eeuw is namelijk, dat sommige woorden verdubbeld worden, zonder dat dit aan de betekenis van de zin iets toevoegt. Zo’n verdubbeling vond men mooi. Zo kennen we bijvoorbeeld ‘gewillig en bereid’ voor ‘bereidwillig’, ‘bidden en smeken’ voor ‘bidden’ en ‘allen en een iegelijk’ voor ‘iedereen’.

In de eerste regel van artikel 5 staat vervolgens: ‘... van dat ongelooove, gelijk oock van alle ander sonden...’. Onze vertaling luidt: ‘... dat mensen niet geloven, dat ze slecht zijn en slechte dingen doen’. Waar de oorspronkelijke tekst zelfstandige naamwoorden heeft (‘ongelooove’, ‘sonden’), heeft onze vertaling werkwoorden. Het hedendaags Nederlands gebruikt namelijk voor een *beweging* of *handeling* bij voorkeur een werkwoord. We hebben het eerder over ‘hij bekeert zich’ dan over ‘zijn bekering’; over ‘God kiest uit’ of ‘God neemt aan als kind’ dan over ‘uitverkiezing’. Bij voorkeur hebben we woorden als ‘verkiezinghe’, ‘verwerpinghe’, ‘bekeeringhe’, ‘geloove’ vertaald met werkwoorden. ‘Ongelooove’ in artikel 5 geven we dan ook weer met ‘... dat mensen niet geloven ...’.

‘Ongelooove’ is een ‘sonde’. ‘Alle ander sonden’ staat voor: ‘al het andere wat er in iemand verkeerd is en wat hij verkeerd doet’. Als we nu het woord ‘sonde’ gebruiken om dit weer te geven, dan gebruiken we een woord dat in het gewone taalgebruik zoveel betekent als ‘jammer’ (‘Dat is zonde van de suiker’) of — als werkwoord in nogal verzwakte betekenis — ‘tegen de regels ingaan’ (‘Ik ga, denk ik, even zondigen tegen mijn dieet’). Daarom is het beter al de verschillende betekenissen die het woord sonde’ kan hebben (‘sonde’ kan ook betekenen: ‘schuld’ of ‘het kwaad’ of een combinatie van de hier genoemde betekenissen), zo precies mogelijk weer te geven. De juiste inhoud van

het woord 'sonde' moet dan blijken uit wat er in de rest van de tekst staat. In dit geval geldt dan wat er in de rest van het artikel, van dit hoofdstuk en van de Dordtse Leerregels staat.

Dit alles in overweging genomen, kunnen we 'van alle ander sonden' weergeven in de vertaling met '... dat ze slecht zijn en slechte dingen doen'.

Zoals gezegd bestaat er een tegenstelling tussen deel 1 (de *mens is schuldig*) en deel 2 (maar *God redt*). Om die tegenstelling goed te laten uitkomen, beginnen we onze vertaling van deel 2 met: 'Wat wel van God komt ...'. Dan volgen twee dingen die we van God krijgen: 'het geloove in Jesum Christum' en 'de saligheydt door Hem'. 'Saligheydt' betekent 'redding', evenals het overeenkomende woord in de Latijnse tekst ('salus'). God redt ons op grond van het werk van Jezus Christus. Als we geloven dat Hij Gods Zoon is, dan wordt onze schuld ons door God kwijtgescholden. Daarom staat er: 'saligheydt door Hem' (dat wil zeggen: door Christus).

Nu wordt in de rest van dit eerste hoofdstuk uit de doeken gedaan, dat dankzij Christus mensen die geloven door God als kind aangenomen worden. Zowel de 'saligheydt door Hem' als het 'geloove in Jesum Christum' zijn een 'ghenadighe gave'. Dat moet duidelijk in de vertaling uitkomen. Daarom laten we op de eerste zin van onze vertaling van deel 2 'Wat wel van God komt is het geloof in Christus.' volgen: 'Dit is een geschenk waaruit de vergevingsgezindheid van God blijkt. Het is ook een geschenk van God dat er mensen gered worden op grond van het werk van Christus.'

De toevoeging 'waaruit de vergevingsgezindheid van God blijkt' bij 'geschenk' staat er, omdat de oorspronkelijke tekst het heeft over Gods 'ghenadighe gave'. 'Ghenade' heeft, evenals 'sonde', verschillende betekenissen. 'Ghenade' kan onder andere betekenen: 'goedheid', 'vergevingsgezindheid', 'vergiffenis', 'gunst'. Gezien het voorafgaande kunnen we 'ghenadighe gave' op drie manieren opvatten:

1. Het is een geschenk, dat we *voor niets* krijgen, zonder dat we er iets tegenover kunnen stellen. In de Latijnse tekst staat 'gratuitum', dat ook 'gratis' kan betekenen.
2. 'Ghenadighe' is een versierende uitbreiding van het woord 'gave', zonder aan de betekenis van de zin iets toe te voegen. In de zeventiende eeuw gebeurde het vaak, dat bepaalde woorden van zo'n versieren-

de uitbreiding werden voorzien. Men sprak haast per definitie niet van 'geloof' maar van 'waarachtig geloof', niet van 'barmhartigheid' maar van 'grondeloze barmhartigheid', niet van 'Gods raad' maar van 'Gods wijze raad', enzovoorts. Aan de vertaler de moeilijke taak uit te maken, of hij te maken heeft met een versierende uitbreiding, of met een woord dat wel degelijk een eigen bijdrage aan de betekenis van de zin levert.

3. 'Ghenadighe gave' wil zeggen: het is een geschenk dat voortkomt uit Gods goedheid en vergevingsgezindheid.

Wij hebben gekozen voor de derde mogelijkheid, omdat het in de direkt erop volgende tekstaanhaling gaat over Gods vergevingsgezindheid: 'Uut ghenade zijt ghy salich gheworden ...'.

En daarmee zijn we gekomen aan deel 3 van artikel 5, dat bestaat uit twee aanhalingen van de Bijbel. We hebben deze vertaald uit het Grieks. Bij onze vertaling hebben we duidelijk onderscheid gemaakt tussen echte bijbelcitataten (waarin een vertaling wordt gegeven van een stuk tekst uit de Bijbel) en aanhalingen die alleen door het gebruik van enkele woorden of wendingen naar een bepaalde tekst verwijzen. Een voorbeeld van het laatste is de tweede aanhaling. De zin ervoor is echter wel een echt citaat.

Dit is dan ook in de vertaling te zien. Het echte citaat staat tussen aanhalingstekens. De reden om onderscheid te maken tussen citaten en andere verwijzingen is, dat tegenwoordig meer precisie geëist wordt bij het citeren van teksten dan in de zeventiende eeuw. Op de vertaling uit het Grieks zullen we hier niet verder ingaan. Dat valt buiten de bedoeling van deze inleiding.

De vertaling van het hele artikel 5 luidt als volgt:

'Niet God is er de schuld van dat mensen niet geloven, dat ze slecht zijn en slechte dingen doen; nee, het is hun eigen schuld. Wat wel van God komt is het geloof in Christus. Dit is een geschenk waaruit de vergevingsgezindheid van God blijkt. Het is ook een geschenk van God dat er mensen gered worden op grond van het werk van Christus. Dat staat zo in de Bijbel: "Op grond van Gods vergevingsgezindheid bent u gered door het geloof, en dat hebt u niet te danken aan uzelf, maar het is een geschenk van God" (Ef. 2:8). Ook volgens Fil. 1:29 is het geloof in Christus een geschenk.'